

Посібник видано за підтримки Програмної ініціативи "Громадські ініціативи нової України"
Міжнародного фонду "Відродження". Позиція Міжнародного фонду "Відродження"
може не співпадати з думкою автора.

ПОСІБНИК ДЛЯ ЖУРНАЛІСТА

УЖГОРОД 2015

Посібник видано в рамках реалізації проекту “Свідомий виборець —свідомий вибір” за підтримки програмної ініціативи “Громадські ініціативи нової України” Міжнародного фонду “Відродження”. Позиція Міжнародного фонду “Відродження” може не співпадати з думкою автора.

Г.В.Пшеницька, В.В.Нечаєв, А.В.Бачинська

ПОСІБНИК ДЛЯ ЖУРНАЛІСТА

Ужгород 2015

Що потрібно знати журналісту під час виборчого процесу.

1. У період виборчої кампанії ЗМІ можуть друкувати політичну рекламу, яка містить заклики голосувати за того чи іншого кандидата, й інформаційні матеріали, які допоможуть виборцям прийняти виважене і помірковане рішення, за кого голосувати.

Головне розрізнення між цими двома типами повідомлень – гроші. Політична реклама має оплачуватися з виборчих фондів кандидатів і ні з яких інших фондів – ні благодійних, ні партійних, ні приватних фондів прихильників кандидата. Замовником інформаційних матеріалів є редакція, вона й оплачує написання та публікацію таких статей.

2. За формальними ознаками багато інформаційних матеріалів про вибори можуть бути потрактовані як політична реклама. Лише дотримання журналістських стандартів – правдивості, зваженості та неупередженості є доказом висвітлення процесу виборів та інформування громадян (з використання в т.ч. й оціночних суджень), але не агітацією.

3. Політична реклама - це одна з форм передвиборної агітації, розміщена за допомогою рекламних засобів, яка спонукає виборців голосувати за або не голосувати за певного суб'єкта виборчого процесу.

До політичної реклами належить використання символіки (гімну, прапору, розпізнавального знаку, девізу) або логотипів політичної партії, місцева організація якої є суб'єктом відповідного виборчого процесу, місцевої організації партії, яка є суб'єктом виборчого процесу, використання передвиборних слоганів, гасел кандидатів, політичної партії, її місцевих організацій, а так само повідомлення про проведення видовищних чи інших публічних заходів на підтримку місцевої організації партії, кандидата або про підтримку зазначених заходів місцевими організаціями партій, кандидатами, політичними партіями, місцеві організації яких є суб'єктами відповідного виборчого процесу, а також привернення уваги до участі у таких заходах місцевих організацій партій чи певних осіб як кандидатів.

4. Друкована площа, відведена на політичну рекламу впродовж виборчого процесу в друкованих засобах масової інформації, у тому числі рекламних, не може перевищувати 20 відсотків обсягу друкованої площі кожного номера видання чи додатка до нього. Це обмеження не поширюється на друковані засоби масової інформації, засновниками яких є політичні партії.

5. Передвиборна агітація у засобах масової інформації усіх форм власності, що ведеться за рахунок коштів виборчих фондів, здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу та одиницю друкованої площі.

Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації встановлюються відповідними засобами масової інформації не пізніше як за 40 днів до дня голосування у розмірі, який не

може перевищувати середньоарифметичного значення ціни за комерційну рекламу (рекламу, розповсюдження якої має на меті отримання прибутку) за перші три квартали року, що передують року проведення чергових місцевих виборів. При цьому засоби масової інформації можуть розрахувати такі розцінки вартості одиниці друкованої площі чи ефірного часу окремо для робочих днів і окремо для вихідних та святкових днів, а також окремо для різних за кількістю потенційної аудиторії періодів ефірного часу чи друкованої площі. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижки чи встановлювати надбавки на оплату друкованої площі чи ефірного часу суб'єктам виборчого процесу.

6. Засіб масової інформації, який надав ефірний час або друковану площу одному кандидату, місцевій організації партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані в багатомандатних виборчих округах, не може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі на тих же умовах іншому кандидату, місцевій організації партії на відповідних місцевих виборах. Засіб масової інформації може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі кандидату, місцевій організації партії лише в разі, якщо надані для поширення матеріали містять відомості, зазначені у частинах третьої і п'ятої статті 60 цього Закону (Розповсюдження у будь-якій формі агітаційних матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганди війни, насильства та розпалювання міжетнічної, національної, релігійної та расової ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, не допускається. Забороняється розповсюдження завідомо недостовірних відомостей про кандидата, політичну партію або її місцеву організацію - суб'єкта виборчого процесу, а також розповсюдження завідомо недостовірної інформації про підтримку певного кандидата або місцевої організації партії іншими кандидатами, політичними партіями або їх місцевими організаціями.)

7. ЗМІ мають дотримуватися вимог щодо публікацій опитувань громадської думки щодо кандидатів.

Необхідно вказувати: повну назву організації, що проводила опитування; замовників опитування; часу проведення опитування; територія проведення опитування; розмір та спосіб формування соціологічної вибірки опитаних; методу опитування; точне формулювання питань; можливу статистичну похибку.

8. Офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією та законами України, підготовлені у порядку, визначеному Законом України "Про порядок висвітлення діяльності органів

державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", не є передвиборною агітацією. Такі офіційні повідомлення не повинні містити коментарів агітаційного характеру, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів.

9. Місцева організація партії, кандидат мають право звернутися до засобу масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку місцева організація партії або кандидат вважають недостовірною, з вимогою опублікувати їх відповідь. Засіб масової інформації, що оприлюднив відповідну інформацію, не пізніш як через два дні з дня звернення з вимогою про відповідь, але не пізніше останнього дня перед днем виборів зобов'язаний надати місцевій організації партії, кандидату, щодо яких поширено недостовірну інформацію, можливість оприлюднити відповідь: надати такий самий ефірний час відповідно на телебаченні чи радіо або опублікувати в друкованому засобі масової інформації наданий місцевою організацією партії чи кандидатом матеріал, який повинен бути набраний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою "Відповідь" на тому ж місці шпальти в обсязі, не меншому, ніж обсяг інформації, що спростовується.

Відповідь повинна містити посилання на відповідну публікацію в друкованому засобі масової інформації, передачу на телебаченні, радіо та на інформацію, що спростовується. Відповідь, оприлюднена в останній день перед днем голосування, не повинна містити прямих закликів до голосування за або не голосування за певну місцеву організацію партії, кандидата. Відповідь має бути оприлюднена без додатків, коментарів та скорочень за рахунок засобу масової інформації. Відповідь на відповідь не надається.

10. Засоби масової інформації не несуть відповідальності за зміст передвиборної агітації, яка була розміщена відповідно до угод із замовниками, крім випадків, передбачених частинами третьою та п'ятою статті 60 Закону (вказано у п. 6).

11. З часу припинення передвиборної агітації відповідно до Закону - о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування - забороняються проведення агітаційних заходів, розповсюдження передвиборних агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, демонстрація агітаційних фільмів чи кліпів, розповсюдження виборчих листівок, плакатів, інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації, публічні заклики голосувати за чи не голосувати за кандидатів на відповідних місцевих виборах або публічна оцінка діяльності цих кандидатів.

Але: ця норма зовсім не зобов'язує ЗМІ чистити інтернет-архіви чи вилучати з кіосків номери, що вийшли до часу припинення передвиборної агітації.

12. Представникам ЗМІ гарантується безперешкодний доступ на всі публічні заходи, пов'язані з місцевими виборами.

На засіданнях виборчої комісії, у приміщеннях виборчої ділянки мають право бути присутніми з додержанням вимог цього Закону: представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації).

13. Представникам засобів масової інформації гарантується безперешкодний доступ на збори виборців, на яких розглядається питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.

14. Редакції друкованих засобів масової інформації всіх форм власності за письмовими запитами територіальної виборчої комісії зобов'язані надавати їй інформацію про використання друкованих площ для розміщення агітаційних матеріалів, а в разі необхідності - надсилати їй копії відповідних угод, платіжних документів, а також публікації.

Прихована реклама під час виборчого процесу

Виборчий процес в Україні, та й в принципі в інших країнах світу, завжди супроводжувався політичною рекламою. Часто читачі бачать приховану рекламу в ЗМІ.

Стаття 1 Закону України «Про рекламу» передбачає, що прихована реклама – це інформація про особу чи товар у програмі, передачі, публікації, якщо така інформація слугує рекламним цілям і може вводити в оману осіб щодо дійсної теми таких програм, передач, публікацій.

Стаття 9 згаданого закону визначає порядок ідентифікації реклами. Так, реклама має бути чітко відокремлена від форм чи способів розповсюдження, таким чином, щоб її можна було ідентифікувати як рекламу.

Інформаційні, авторський чи редакційний матеріал, в якому привертається увага до конкретної особи чи товару та який формує або підтримує обізнаність та інтерес глядачів (слухачів, читачів) щодо цих особи чи товару, є рекламою і має бути вміщений під рубрикою «Реклама» чи «На правах реклами».

Законом чітко вказується, що прихована реклама забороняється (ч. 5 ст. 9 Закону України «Про рекламу»).

«Джинса» фактично є прихованою рекламою про кандидатів і політичні партії. Зазвичай такі замовні статті не фінансуються із виборчих фондів. Для журналістів розміщення такої прихованої реклами має несприятливі наслідки.

Так, чинне законодавство України передбачає кримінальну відповідальність за порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку). Правопорушення полягає у виготовленні або поширенні агітаційних матеріалів, не оплачених з виборчого фонду чи оплачених з виборчого фонду за необґрунтовано заниженими розцінками. Замовні статті є прихованою рекламою та агітаційним матеріалом. Таке правопорушення карається обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Також чинне законодавство передбачає і адміністративну відповідальність за порушення передвиборчої агітації:

1. Порушення передбаченого законом порядку ведення передвиборчої агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням друкованих, електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації або надання переваги в інформаційних телерадіопередачах чи друкованих засобах масової інформації, в продукції інформаційного агентства будь-якому кандидату, політичній партії (блоку), їх передвиборчим програмам власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації, інформаційних агентств -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 170 грн. до 850 грн.). Таким чином, друк статей лише про одного кандидата/партію також є порушенням чинного законодавства.

2. Порушення заборони протягом визначеного законом часу у будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми відповідного кандидата, політичної партії (блоку), давати будь-яку інформацію щодо цього кандидата, цієї політичної партії (блоку) власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації, інформаційних агентств - тягне за собою накладення штрафу від сорока до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 680 грн. до 1190 грн.).
3. Супроводження офіційних повідомлень у період виборчого процесу коментарями, що мають агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписами, кінозйомками, фотоілюстраціями про дії посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування як кандидатів у депутати та на посади сільських, селищних, міських голів - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 грн. до 1700 грн.).
4. Порушення порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення виборчої кампанії - тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 грн. до 1190 грн.) і на посадових осіб - від сімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 1190 грн. до 1700 грн.).

Звертаю Вашу вагу, що Законом України «Про місцеві вибори» не визначено що саме є виборчою кампанією, хоча такий термін згадується (розпочинається за 50 днів до виборів).

Таким чином, якщо проаналізувати замовні статті, в яких міститься прихована реклама та агітація за певного кандидата чи політичну силу, то особа може бути притягнена до адміністративної, чи навіть, кримінальної відповідальності.

Угода на розміщення агітаційної продукції та політичної реклами

Угода про розміщення інформації є одним з важливих елементів роботи ЗМІ. Відсутність угоди на розміщення агітаційної продукції є ризиком для засобу масової інформації, так як журналіст може бути притягнений до відповідальності за зміст агітаційного матеріалу. Угода є засобом захисту відносин «журналіст-замовник».

Юристи Інституту розвитку регіональної преси розробили шаблон договору про надання друкованої площі для розміщення матеріалів передвиборної агітації партії/кандидата.

Пояснення щодо заповнення договору про надання друкованої площі для розміщення матеріалів передвиборної агітації партії (політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, інших публікацій і повідомлень):

Відповідно до ч.2 ст.58 Закону України «Про місцеві вибори» матеріали передвиборної агітації, зазначені у частині першій цієї статті, публікуються на підставі угоди, що укладається:

від імені місцевої організації партії розпорядником поточного рахунку її виборчого фонду;

від імені кандидата у депутати в одномандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, старости - розпорядником відповідного виборчого фонду.

Місцева організація партії призначає розпорядника ПОТОЧНОГО рахунку з числа кандидатів у депутати, включених до списку АБО з числа уповноважених осіб в багатомандатному, територіальних виборчих округах /ч.1 ст.71 Закону/.

Договір № _____

про надання друкованої площі для розміщення матеріалів передвиборної агітації (політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, інших публікацій і повідомлень)

м. _____ “ _____ ” _____ 2015 р.

Суб'єкт виборчого процесу -

_____ в особі розпорядника поточного рахунку виборчого фонду (виборчого фонду) _____, який діє на підставі _____ від _____ 2015 р., виданого _____ та рішення _____ місцевої організації партії/кандидата в одномандатному окрузі/ від _____ 2015 р., на підставі Закону України “Про місцеві вибори”,

далі Замовник, з однієї сторони та редакція (видавець) друкованого засобу масової інформації _____, далі Виконавець, в особі головного редактора (директора) _____, який діє на підставі Статуту, з іншої сторони, уклали цей Договір про наступне:

1. Предмет договору

Замовник надає матеріали передвиборної агітації (політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, інших публікацій і повідомлень тощо) у формі, обсягом та в строки, що визначаються додатковими угодами, які є невід'ємною частиною цього Договору, а Виконавець надає друковану площу для розміщення цих матеріалів в друкованому засобі масової інформації "_____ " (свідоцтво про реєстрацію друкованого ЗМІ серія _____ № _____ від _____ р.) у відповідності з цим Договором, додатковими угодами, що є невід'ємною частиною цього Договору та з дотриманням вимог Закону України "Про місцеві вибори".

2. Права та обов'язки сторін

2.1. Замовник має право:

2.1.1. На своєчасне і якісне розміщення матеріалів передвиборної агітації (політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, інших публікацій і повідомлень тощо) у формі, обсягом та в строки, що визначені додатковими угодами, які є невід'ємною частиною цього Договору, та після надходження коштів на розрахунковий рахунок Виконавця.

2.1.2. На отримання від Виконавця рахунків і актів виконаних робіт.

2.2. Замовник зобов'язується:

2.2.1. Узгодити з Виконавцем у додаткових угодах, які є невід'ємною частиною цього Договору, форму, обсяг та строки розміщення матеріалів передвиборної агітації (політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, інших публікацій і повідомлень тощо).

2.2.2. Передавати підписані уповноваженою особою партії, кандидатом, розпорядником поточного рахунку виборчого фонду партії, іншою офіційною посадовою особою уповноваженою партією матеріали передвиборної агітації на паперових та електронних носіях інформації не пізніше ніж за 3 банківських дні до дня запланованої публікації.

2.2.3. Перерахувати кошти у відповідності з рахунком, даним Виконавцем, на розрахунковий рахунок Виконавця не пізніше ніж за два дні до запланованої публікації.

2.2.4. Дотримуватися вимог діючого законодавства України, зокрема ст.28 Закону України "Про інформацію", ст.3 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", ст.60 Закону України "Про місцеві вибори".

2.3. Виконавець має право:

2.3.1. Відмовитися від розміщення матеріалів передвиборної агітації, які містять завідомо недостовірні відомості про місцеву організацію партії –

суб'єкта виборчого процесу або про кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, заклики до ліквідації незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, до порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

2.3.2. Відмовитися від розміщення матеріалів передвиборної агітації не підписаних уповноваженою особою згідно п.2.2.2. даного Договору, або отриманих пізніше ніж за 3 банківських дні до дня запланованої публікації.

2.3.3. Відмовитися від розміщення матеріалів передвиборної агітації у разі ненадходження коштів на розрахунковий рахунок Виконавця або надходження коштів пізніше ніж за два дні до запланованої публікації.

2.3.4. Відмовитись від розміщення політичної реклами у випадку, якщо друкована площа, відведена на політичну рекламу перевищує 20 відсотків обсягу друкованої площі відповідного номера видання чи додатка до нього.

2.4. Виконавець зобов'язується:

2.4.1. Своєчасно і якісно розмістити матеріали передвиборної агітації у формі, обсягом та в строки, що визначені додатковими угодами, які є невід'ємною частиною цього Договору, після надходження попередньої оплати на свій розрахунковий рахунок.

2.4.2. Відразу після визначення додатковими угодами форми, обсягів та строків розміщення матеріалів передвиборної агітації, але не пізніше ніж за 5 банківських днів надати Замовнику рахунки, а не пізніше ніж за три банківських після розміщення матеріалів передвиборної агітації надати Замовнику акти виконаних робіт.

2.4.3. Дотримуватися вимог діючого законодавства України, зокрема, ст.60 Закону України «Про місцеві вибори».

2.4.4. Забезпечити дотримання вимог ст.54 Закону України «Про місцеві вибори» щодо строків проведення передвиборної агітації.

3. Розрахунки

3.1. Вартість розміщення матеріалів передвиборної агітації визначається на підставі встановлених Виконавцем розцінок вартості за одиницю друкованої площі.

3.2. Розцінки вартості за одиницю друкованої площі протягом дії цього Договору не змінюються.

3.3.Замовник перераховує кошти у відповідності з отриманим від Виконавця рахунком на розрахунковий рахунок Виконавця у порядку, передбаченому цим договором та з дотриманням вимог законодавства.

4. Відповідальність сторін

4.1. За невиконання або неналежне виконання умов цього Договору сторони несуть відповідальність, передбачену чинним законодавством.

4.2. Замовник несе відповідальність за достовірність інформації у переданих для розміщення матеріалах передвиборної агітації, а також за їх відповідність чинному законодавству України.

5. Вирішення спорів

Сторони докладають зусиль для вирішення всіх питань, пов'язаних з цим Договором і додатковими угодами, які є невід'ємною частиною цього Договору, шляхом переговорів, а у разі недосягнення згоди — в порядку, передбаченому цим Договором та чинним законодавством.

6. Заключні положення

6.1. Договір набирає чинності з дня його підписання та діє до 24-ї години 23.10.2015 р.

6.2. Договір може бути змінено або припинено за згодою сторін.

6.3. Договір може бути розірвано в односторонньому порядку за ініціативою будь-якої сторони у випадках:

- недосягнення сторонами згоди з питань форми, обсягів та строків розміщення матеріалів передвиборної агітації, що визначаються додатковими угодами, які є невід'ємною частиною цього Договору;
- невиконання іншою стороною своїх зобов'язань.

6.4. Договір вважається розірваним з моменту письмового повідомлення сторони.

6.5. Всі питання, що не врегульовані Договором, регулюються чинним законодавством.

6.6. Договір укладено у двох примірниках, кожний з яких має однакову юридичну силу.

7. Юридичні адреси, банківські реквізити та підписи сторін

Замовник	Виконавець
Адреса: _____	Редакція (видавець) _____
ЄДРПОУ _____	Адреса: _____
п/р _____	банківські реквізити: ЄДРПОУ _____
в _____ ПАТ	р/р _____
« _____ »	_____
м. _____,	Банк _____
МФО _____	МФО _____
банківські реквізити поточного рахунку _____	

виборчого фонду: Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду (виборчого фонду) “ ” _____ 2015 р.	Головний редактор (директор) “ ” _____ 2015 р.
--	---

КОДЕКС ЕТИКИ УКРАЇНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА

1. Свобода слова та висловлювань є невід'ємною складовою діяльності журналіста.

2. Служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста.

3. Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, що мають громадське звучання і покликані захищати інтереси суспільства та особи.

4. Висвітлення судових процесів має бути неупередженим щодо звинувачених. Журналіст не може називати людину злочинцем до відповідного рішення суду.

5. Журналіст не розкриває своїх джерел інформації окрім випадків, передбачених законодавством України.

6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти та редактори повинні здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіо матеріалів, отриманих від представників загалу, фрілансерів, прес-служб та інших джерел.

7. Інформаційні та аналітичні матеріали мають бути чітко відокремлені від реклами відповідною рубрикацією.

8. Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу, тощо не повинні фальсифікувати зміст. Необхідно повідомляти аудиторію про подання відрепетируваних та реконструйованих новин.

9. Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного. Неприпустимим є розповсюдження інформації, що містить упередженість чи необґрунтовані звинувачення.

10. Точки зору опонентів, в тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів.

11. Не допускається таке вибіркове цитування соціологічних досліджень, яке призводить до викривлення змісту. Журналістські опитування громадян не повинні фабрикуватися з метою отримання наперед визначеного результату.

12. Журналіст зобов'язаний зробити все можливе для виправлення будь-якої поширеної інформації, якщо виявилось, що вона не відповідає дійсності.

13. Журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації. Журналіст при зборі інформації діє в правовому полі України і може вдатися до будь-яких законних, в тому числі судових, процедур проти осіб, які перешкоджають йому в зборі інформації. Використання негласних прийомів збирання новин допускається лише тоді, коли це необхідно для забезпечення достовірності або точності матеріалу. Такі прийоми можуть бути виправдані лише у разі, коли іншими способами зібрати інформацію неможливо.

14. Плагіат несумісний із званням журналіста.

15. Ніхто не може бути дискримінований через свою стать, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання. Вказувати на відповідні ознаки особи (групи людей) слід лише у випадках, коли ця інформація є неодмінною складовою матеріалу. Необхідно утримуватися від натяків або коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики.

16. Журналіста не можна службовим порядком зобов'язати писати чи виконувати будь-що, якщо це суперечить його власним переконанням чи принципам. Необхідно протистояти проявам зовнішнього втручання в контент – як безпосередньому тиску, так і діям, що мають непрямі ознаки такого втручання.

17. Незаконне отримання журналістом матеріальної винагороди чи будь-яких пільг за виконаний чи невиконаний журналістський матеріал є несумісним із званням журналіста. Журналіст не повинен використовувати службове становище в особистих цілях, з метою наживи, самореклами, у кар'єристських цілях та керуючись прагненням догодити певним силам чи особам. Журналіст не має права використовувати фінансову інформацію до її оприлюднення з метою власного збагачення.

18. Журналіст має бути особливо обережним при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми. Журналіст та редактор повинні мати обґрунтовані підстави для висвітлення приватного життя неповнолітньої особи (осіб) та дозвіл на це від її батьків чи опікунів. Неприпустимим є розкриття імен неповнолітніх (або вказування ознак, за якими їх можна розпізнати), які мали відношення до протизаконних дій, стали учасниками подій, пов'язаних із насильством.

19. Свідоме порушення норм журналістської етики є абсолютно несумісним з професійною журналістикою, піддається громадському осуду, може бути підставою для позбавлення прес-карти чи членства в професійних спілках та НСЖУ. Розгляд конфліктних ситуацій етичного та професійного характеру здійснює Комісія з журналістської етики.

Права та гарантії журналіста

Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір (ст. 34 Конституції України).

Здійснюючи свою діяльність на засадах професійної самостійності, журналіст використовує права та виконує обов'язки, передбачені Законом України "Про інформацію" та Законом України «Про державні засоби масової інформації».

Журналіст має право:

1) на вільне одержання, використання, поширення (публікацію) та зберігання інформації;

2) відвідувати державні органи, органи місцевого самоврядування, а також підприємства, установи і організації та бути прийнятим їх посадовими особами;

3) відкрито здійснювати записи, в тому числі із застосуванням будь-яких технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом;

4) на вільний доступ до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; обмеження цього доступу зумовлюються лише специфікою цінностей та особливими умовами їх схоронності, що визначаються чинним законодавством України;

7) по пред'явленні редакційного посвідчення чи іншого документа, що підтверджує його професійну належність або повноваження, надані редакцією друкованого засобу масової інформації, перебувати в районі стихійного лиха, катастроф, в місцях аварій, масових безпорядків, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошено надзвичайний стан;

8) звертатися до спеціалістів при перевірці одержаних інформаційних матеріалів;

9) поширювати підготовлені ним повідомлення і матеріали за власним підписом, під умовним ім'ям (псевдонімом) або без підпису (анонімно);

10) відмовлятися від публікації матеріалу за власним підписом, якщо його зміст після редакційної правки суперечить особистим переконанням автора;

11) на збереження таємниці авторства та джерел інформації, за винятком випадків, коли ці таємниці обнародуються на вимогу суду (ст. 26 ЗУ «Про державні засоби масової інформації»).

Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах,

конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру (ст. 307 Цивільного кодексу України).

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі (ст. 17 ЗУ «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»).

Документи, що підтверджують статус журналіста:

1. Редакційне посвідчення чи інший документ, виданий йому редакцією друкованого засобу масової інформації;
2. Посвідчення журналіста, видане Національною спілкою журналістів України чи іншими професійними спілками.

Кримінальна відповідальність за порушення прав журналіста

- Витяг із Кримінального кодексу України –

Стаття 171 КК України «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів», передбачає кримінальну відповідальність за умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, яке карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

Дана стаття також передбачає відповідальність за переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою, що карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на строк до трьох років.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок здійснення законної професійної діяльності журналістів, який забезпечує конституційне право громадян на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, необхідну їм для реалізації ними своїх прав, свобод та законних інтересів. Його додатковим факультативним об'єктом може бути встановлений порядок виконання службовими особами своїх повноважень.

Потерпілим від злочину є професійний журналіст.

Професійним журналістом є штатний або позаштатний творчий працівник, який як учасник інформаційних відносин професійно збирає, одержує, створює і готує інформацію для поширення її ЗМІ, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України. Свою професійну діяльність він може здійснювати в інтересах будь-якого друкованого (газети, журнали, бюлетені тощо і разові видання з визначеним тиражем) або аудіовізуального (радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо) засобу масової інформації, а також інформаційного агентства.

Об'єктивна сторона цього злочину полягає у діях, які перешкоджають законній професійній діяльності як окремого журналіста (журналістів), так і засобу масової інформації, і можуть мати дві форми:

- 1) перешкоджання законній діяльності журналістів (ч. 1 ст. 171);

2) переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків або за критику (ч. 2 ст. 171).

Законною є така діяльність журналістів, яка спрямована на реалізацію ними своїх повноважень у інформаційній сфері і здійснюється засобами та в порядку, передбачених законом.

Перешкоджання незаконній професійній діяльності журналіста не утворює складу злочину, передбаченого ст. 171. Такою, зокрема, слід визнавати професійну діяльність журналістів щодо збирання, зберігання, використання та поширення інформації з обмеженим доступом (конфіденційна та таємна) з порушенням встановленого законом порядку. Зокрема, статус конфіденційної може бути надано інформації, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, з метою її збереження може бути відповідно до закону встановлено обмежений доступ. Порядок обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, що містять зазначену інформацію, визначається Кабінетом Міністрів України. При цьому слід мати на увазі, що інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист. Незаконною слід також визнавати професійну діяльність журналістів, яка полягає у: закликах до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганді війни, насильства та жорстокості; розпалюванні расової, національної, релігійної ворожнечі; поширенні порнографічної чи іншої інформації, яка підриває суспільну мораль або підбурює до правопорушень, принижує честь і гідність людини; втручанні у приватне життя особи тощо.

Умисне перешкоджання незаконній діяльності журналіста може в окремих випадках бути кваліфіковано як злочин проти життя, здоров'я, волі особи, злочин проти власності тощо.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів - це протиправне створення будь-яких перепон, обмежень, заборон щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації окремим журналістом (журналістами) чи засобом масової інформації. Воно може виразитись у примушуванні до поширення певної інформації або відмові в її поширенні, незаконному вилученні тиражу друкованої продукції, знятті передачі з ефіру, недопущенні журналіста до участі у прес-конференції, безпідставній відмові в акредитації засобу масової інформації чи окремому журналістові, позбавленні журналіста чи засіб масової інформації можливості скористатися переважним правом на одержання інформації, необґрунтованій відмові у задоволенні запиту щодо доступу до офіційних документів або

наданні письмової чи усної інформації, порушенні права власності на інформацію, навмисному приховуванні інформації, безпідставній відмові від поширення певної інформації тощо.

Таке перешкоджання може виразитися також у здійсненні цензури або втручанні у професійну діяльність журналістів і засобів масової інформації з боку органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Цензурою визнається вимога, спрямована до засобу масової інформації, журналіста, головного редактора, організації, що здійснює випуск засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, розповсюджувача, попередньо узгоджувати інформацію, що поширюється (крім випадків, коли така вимога йде від автора цієї інформації чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав на неї), та/або накладення заборони (крім випадків, коли така заборона накладається судом) чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

Закон містить спеціальну заборону щодо втручання у формах, не передбачених законодавством України або договором, укладеним між засновником (співзасновниками) і редакцією засобу масової інформації, у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом інформації, що поширюється, з боку засновників (співзасновників) засобів масової інформації, органів державної влади або органів місцевого самоврядування, посадових осіб цих органів, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно значимої інформації, накладення заборони на показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або їх посадових осіб. Забороняються створення будь-яких органів державної влади, установ, введення посад, на які покладаються повноваження щодо здійснення контролю за змістом інформації, що поширюється засобами масової інформації.

Перешкоджанням законній професійній діяльності журналістів може бути визнане безпідставне порушення кримінальної справи проти конкретного журналіста або за фактом журналістської діяльності, проведення перевірок контрольними та правоохоронними органами з метою унеможливити або істотно утруднити діяльність засобу масової інформації, безпідставне вилучення документів, пов'язаних з діяльністю засобу масової інформації чи конкретного журналіста, тощо.

Таке перешкоджання може здійснюватися шляхом погроз, застосування фізичного насильства, обману, шантажу, пошкодження чи знищення майна, підкупу, зловживання владою або службовим становищем тощо.

Якщо перешкоджання здійснювалось шляхом погрози вбивством або знищення майна, застосування насильства, знищення або пошкодження майна,

підкупу службової особи, то вчинене, за наявності підстав, слід додатково кваліфікувати, зокрема, за статтями 121, 122, 125 - 127, 129, 194 - 196, 369. Умисне вбивство журналіста з метою перешкодити його законній професійній діяльності, а так само з мотиву помсти за таку діяльність потребує кваліфікації лише за п. 8 ч. 2 ст. 115.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, вчинене у ході передвиборної кампанії з метою вплинути на результати виборів, якщо воно призвело до перешкоджання здійсненню громадянином України його виборчого права, слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених статтями 171 і 157. Якщо таке перешкоджання вчинювалося службовою особою з використанням влади або службового становища, воно за наявності підстав потребує додаткової правової оцінки як відповідний злочин у сфері службової діяльності, злочин проти правосуддя або інший злочин.

Не утворюють складу розглядуваного злочину дії, які фактично хоча і перешкодили журналістові у його діяльності, але були вчинені на законних підставах (наприклад, припинення випуску друкованого засобу масової інформації за рішенням суду, позбавлення журналіста акредитації за перевищення ним своїх повноважень чи невиконання обов'язків).

Переслідування може полягати у фізичному чи психічному впливі на журналіста, його рідних чи близьких, знищенні або пошкодженні його майна, обмеженні або позбавленні його прав чи законних інтересів (позбавлення премії, істотне зменшення розміру гонорару, звільнення з роботи чи переведення на іншу роботу, відмова оприлюднювати підготовлені ним матеріали). Необхідною ознакою таких дій для кваліфікації їх за ч. 2 ст. 171 є причинна обумовленість такого переслідування виконанням журналістом професійних обов'язків або його критикою фізичних (не обов'язково самого винного) чи юридичних осіб.

Обов'язковою умовою кваліфікації переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків чи критику за ч. 2 ст. 171 є вчинення таких дій службовою особою або групою осіб за попередньою змовою.

Якщо переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків або за критику вчиняється однією особою, яка не є службовою, вчинене за наявності підстав може бути визнано умисним перешкоджанням законній професійній діяльності і кваліфіковане за ч. 1 ст. 171 або іншим злочином, склад якого утворює спосіб переслідування (наприклад, погрозою вбивством).

Суб'єктом цього злочину у першій його формі може бути будь-яка осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Порушення права на інформацію, яке полягає у неправомірній відмові в наданні інформації журналісту чи засобу масової інформації, несвоєчасному або неповному наданні інформації, наданні інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до Законів України "Про інформацію", "Про звернення громадян" та "Про доступ до судових рішень", утворює склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. У разі заподіяння таким діянням істотної шкоди, якщо воно перешкоджало законній діяльності журналістів, вчинене слід кваліфікувати за ст. 171.

* * *

Як себе захистити на практиці?

Закликаємо журналістів, операторів, фотографів, які постраждали від фізичного насильства, у яких пошкоджено професійне обладнання чи втрачена відзнята інформація, або яким умисно перешкоджали здійснювати свою професійну роботу будь-яким чином, збирати усі наявні докази та подати заяву до місцевої міліції про цей злочин.

"Завдяки цій заяві ви зафіксуєте обставини злочину, що буде внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань, і слідчі можуть відкрити кримінальне провадження на підставі цього. Отримавши статус потерпілого, ви матимете низку процесуальних прав, зокрема, дізнаватися про хід розслідування вашої справи. Також варто пройти судово-медичну експертизу для встановлення локалізації та ступеню тяжкості нанесених травм, за наявності.

Зразок такої заяви:

Начальнику СВ _____
РВУМВС
ПІБ прокурора _____
Адреса прокуратури _____
від _____
(ПІБ)

(поштова адреса заявника)

ЗАЯВА ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Я,

_____(ПІБ), працюю журналістом (кіно-, телеоператором, режисером чи іншим працівником засобів масової інформації - вказати, якщо не журналіст)

_____ (вказати назву ЗМІ, для фрілансерів бажано зазначити належність до певного професійного об'єднання журналістів – НСЖУ, НМПУ, іншої профспілки)

«__» _____

2014

року

вказати ким

було здійснене незаконне втручання в здійснення мною професійної журналістської діяльності, яке полягало у тому, що:

1) В ході виконання мною професійних обов'язків _____ (вказати ким) до мене умисно було застосоване фізичне насильство.

_____ (Детальне описання порушення чи факту отримання тілесних ушкоджень; обставин, часу і місця порушення; вказати, чи було повідомлено порушнику/нападнику про статус працівника ЗМІ і яким чином)

2) Крім цього, в процесі здійснення мною професійної діяльності _____ (вказати ким) було умисно пошкоджене моє майно, а саме:

_____ (вказати пошкодження, яких заподіяно та обставини, вартість майна чи втрати певної інформації)

Вказані дії містять ознаки злочину «Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів» (ч. 1 ст. 171 Кримінального Кодексу України).

**Якщо незаконні дії були вчинені працівниками правоохоронних органів, додати:*

Крім цього, з огляду на те, що фізичне насильство було застосовано працівниками правоохоронних органів, в зазначених вище неправомірних діях є ознаки злочину «Перевищення влади або службових повноважень» (ч. 1 ст. 365 Кримінального Кодексу України),

а також з урахуванням вимог статті 214 Кримінально-процесуального кодексу України,-

ПРОШУ:

- 1) Відкрити кримінальне провадження за моєю заявою;
- 2) Внести дані про описаний вище злочин до Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- 3) Повідомити мене про внесення даних про злочин до Єдиного реєстру досудових розслідувань на адресу, що зазначена вище у цій заяві;
- 4) Визнати мене потерпілим в межах кримінального провадження, відкритого за моєю заявою;
- 5) Винести Постанову про проведення судово-медичної експертизи з приводу ступеню тяжкості нанесених мені фізичних травм;
- 6) Терміново видати мені направлення на судово-медичну експертизу на предмет встановлення локалізації та ступеню тяжкості нанесених мені травм.

Додатки:

*копія документа, що підтверджує мій статус журналіста;
докази – фото-, відео-записи і т.д. (за наявності).*

«___» _____ 2015 р.

(підпис)

Чинним КПК України визначено, що досудове розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 171 КК України, з 20.11.2012 року здійснюється слідчими органів внутрішніх справ (за КПК України 1961 року цей злочин належав до підслідності органів прокуратури).

Ст. 216 (Підслідність) КПК України ч. 1 передбачає, що слідчі органів внутрішніх справ здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування.

Ст. 65 (Свідок) КПК України зазначає, що свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. Не можуть бути допитані як свідки: п. 6. **журналісти** – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації.

Виходячи з положення вказаної статті норми професійної етики вимагають від журналіста поважати гідність людини, її право на приватне життя.

Журналіст зберігає у таємниці відомості про особу, яка передала інформацію або інші матеріали, за умови нерозголошення її імені. Журналісти повинні отримувати конфіденційну інформацію лише з дозволу та відповідно до режиму, встановленого особами, яким належить така інформація.

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗА СТАТТЕЮ 171 КК УКРАЇНИ

У разі надходження до правоохоронного органу заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, в яких на думку заявника містяться ознаки кримінального правопорушення і прохання останнього притягнути особу «правопорушника» до кримінальної відповідальності, всі без виключення заяви вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДС).

Заявник отримує від органу, до якого він подав заяву, документ (талон-повідомлення), що підтверджує її прийняття і реєстрацію (ст. 60 КПК).

Особа, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, під розпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення

(ст. 383 КК України), крім випадків надходження заяви, повідомлення поштою або іншими засобами зв'язку.

Заява чи повідомлення про кримінальне правопорушення вважаються поданими з моменту попередження особи про кримінальну відповідальність (за виключенням випадків, коли таке попередження неможливо зробити з об'єктивних причин: надходження заяви, повідомлення поштою, іншим засобом зв'язку, непритомний стан заявника, відрядження тощо).

Оперативний черговий, отримавши заяву чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, зобов'язаний негайно направити на місце події слідчо-оперативну групу чи оперативну групу, ужити всіх можливих заходів щодо запобігання кримінальному правопорушенню або припинити його, організувати невідкладні дії щодо встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести

відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

Відповідно після цього слідчий матиме можливість одразу проводити весь комплекс слідчих дій, а не чекати результатів дослідчої перевірки, яка проводилась раніше (у межах 10 діб).

Про розпочате досудове розслідування повідомляється прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законності під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва, а також заявник, що звернувся з повідомленням до органу внутрішніх справ.

При підтвердженні зазначених у заяві (повідомленні) ознак кримінального правопорушення слідчий у межах строків досудового розслідування

(ст. 219 КПК) здійснює провадження. Якщо ж такі ознаки не знайшли свого підтвердження кримінальне провадження закривається (ст. 284 КПК).

Ст. 303 КПК України визначено вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, а саме:

- бездіяльність слідчого, прокурора у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, у неповерненні тимчасового вилученого майна, а також нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк;

- рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування;
- рішення слідчого про закриття кримінального провадження;
- рішення прокурора про закриття кримінального провадження;
- рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим;
- рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки;

- рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій;

- рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу.

Скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами даного Кодексу.

За КПК України 1961 року оскарженню підлягали тільки дії слідчого і прокурора, а за новим КПК – також їхні рішення та бездіяльність.

Адміністративна відповідальність за порушення прав журналіста

Стаття 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення права на інформацію та права на звернення:

Порушення Закону України "Про доступ до публічної інформації", а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації, -тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Обмеження доступу до інформації або віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, якщо це прямо заборонено законом, - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ненадання доступу до судового рішення або матеріалів справи за заявою особи, а також інше порушення Закону України "Про доступ до судових рішень" -тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Незаконна відмова у прийнятті та розгляді звернення, інше порушення Закону України "Про звернення громадян" -тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частинами першою - шостою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин.

*** *

Практичний захист журналіста

Відкритість та прозорість влади, яка забезпечується зокрема шляхом оприлюднення та надання інформації за запитом, є однією з найважливіших гарантій становлення будь-якого демократичного суспільства.

Модернізація законодавства в сфері доступу до інформації про діяльність суб'єктів владних повноважень, зокрема ухвалення нової редакції Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної

інформації», стала важливим кроком на шляху покращення стану забезпечення права на публічну інформацію в Україні.

Реалізація права на доступ до публічної інформації – це гарантована національним законодавством та міжнародними правовими актами можливість кожного отримувати безпосередньо від суб'єктів владних повноважень, а також організацій, підприємств, громадських об'єднань, що виконують специфічні функції та/або повністю чи частково фінансується з бюджету, офіційні документи про їх діяльність та можливість знайомитися з відомостями про себе.

Дані положення передбачають значний набір інструментів, які дають змогу громадянам краще контролювати владу та захищати свої права, стають певним гарантом відкритості та прозорості органів державної та місцевої влади. Лише обізнане в своїх правах суспільство може здійснювати контроль за діяльністю влади та захищати свої права.

Доступ до публічної інформації є актуальним питанням, якому приділяє значну увагу громадянське суспільство. І попри, на перший погляд, належне законодавче закріплення цього права в національному законодавстві та ратифікованих Верховною Радою України міжнародних договорах, попереду ще тривала робота над вдосконаленням нормативно-правових актів, їх впровадженням та поширенням позитивної практики в цій сфері.

Право на доступ до публічної інформації потребує ефективного механізму контролю за його забезпеченням, яким є Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.»

I. Звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини подаються у письмовій формі.

У зверненні слід зазначати:

1. Прізвище, ім'я та по батькові.
2. Поштовий індекс та адресу для надання відповіді.
3. Найменування органу державної влади, місцевого самоврядування чи посадової особи, які порушили Ваші права.
4. У чому конкретно полягає суть порушення Ваших прав.
5. Коли або в який строк допущено порушення Ваших прав.
6. Яких заходів Ви вживали для поновлення Ваших прав; до яких органів чи посадових осіб зверталися (долучити копії їхніх відповідей).
7. Чи зверталися Ви за захистом порушених прав до суду?
8. Суть Вашого прохання, звернення.
9. Дату та власноручний підпис.
10. У разі звернення в інтересах третіх осіб потрібно надавати копії документів, що посвідчують повноваження на представництво їхніх інтересів.

Звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини слід надсилати письмово за адресою: вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, Лутковській Валерії Володимирівні.

II. Звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини можна надсилати й електронною поштою: hotline@ombudsman.gov.ua

Увага! Звернення електронною поштою слід оформляти згідно з правилами оформлення письмового звернення (за винятком вимоги щодо підпису).

Увага! Уповноважений Верховної Ради України з прав людини не може розглядати направлені на електронну адресу звернення, які надіслані у вигляді додатку до електронного листа. У такому випадку заявнику необхідно буде з'явитись до Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та підписати таке звернення.

ІІІ. Звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини може бути прийнято в письмовому вигляді під час особистого прийому у приймальні Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Адміністративна відповідальність журналіста

Стаття 186-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення законодавства про друковані засоби масової інформації:

Виготовлення, випуск або розповсюдження продукції друкованого засобу масової інформації після припинення діяльності цього друкованого засобу масової інформації, а так само ухилення від перереєстрації друкованого засобу масової інформації у передбачених законом випадках, чи від повідомлення реєструючому органу про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції, - *тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Стаття 212-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням засобів масової інформації та порядку участі в інформаційному забезпеченні виборів:

Порушення передбаченого законом порядку ведення передвиборної агітації, агітації під час підготовки і проведення референдуму з використанням друкованих, електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації або надання переваги в інформаційних телерадіопередачах чи друкованих засобах масової інформації, в продукції інформаційного агентства будь-якому кандидату, політичній партії (блоку), їх передвиборним програмам власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації, інформаційних агентств - *тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Порушення заборони протягом визначеного законом часу у будь-якій формі коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми відповідного кандидата, політичної партії (блоку), давати будь-яку інформацію щодо цього кандидата, цієї політичної партії (блоку) власниками, посадовими чи службовими особами, творчими працівниками засобів масової інформації, інформаційних агентств - *тягне за собою накладення штрафу від сорока до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Супроводження офіційних повідомлень у період виборчого процесу коментарями, що мають агітаційний характер, а також відео-, аудіо записами, кінозйомками, фотоілюстраціями про дії посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування як кандидатів у депутати та на посади сільських, селищних, міських голів - *тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Стаття 212-10 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення обмежень щодо ведення передвиборної агітації, агітація в день проведення референдуму:

Здійснення передвиборної агітації особою, участь якої у передвиборній агітації заборонена законом, проведення передвиборної агітації поза строками, встановленими законом чи в місцях, що заборонені законом, здійснення передвиборної агітації у формах і засобах, що суперечать Конституції або законам України, або інше порушення встановлених законом обмежень щодо ведення передвиборної агітації, крім випадків, передбачених статтями 212-9, 212-13 та 212-14 цього Кодексу, а так само агітація в день проведення референдуму - *тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Стаття 212-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення щодо ненадання можливості оприлюднити відповідь щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу:

Ненадання відповідному суб'єкту виборчого процесу, щодо якого оприлюднено інформацію, яку він вважає недостовірною, на його вимогу (звернення) можливості у визначеному законом порядку оприлюднити відповідь щодо такої інформації - *тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Стаття 212-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення щодо виготовлення або розповсюдження друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск:

Виготовлення або замовлення виготовлення під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно, - *тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'ятдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Розповсюдження (рознесення, вивішування, роздавання) під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять

відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно, а так само організація такого розповсюдження - *тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Стаття 212-14 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за наступні порушення порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях:

Порушення встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях громадянином - *тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Порушення встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи матеріалів політичної реклами підприємствами - розповсюджувачами реклами - *тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

МІЖНАРОДНІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ

27 вересня 2012 року Рада ООН із прав людини схвалила резолюцію про захист прав журналістів. У документі члени ради наголосили на необхідності гарантування безпечних умов для роботи журналістів, а також закликали уряди країн світу провести ретельні незалежні розслідування вбивств та насильства, скоєних щодо представників ЗМІ.

Ухвалення резолюції схвально оцінив Міжнародний інститут преси. Експерти організації наголосили, що безпека роботи журналістів важлива для гарантування права громадян всіх країн на отримання інформації.

Була також підготовлена Стратегія здійснення Плану дій ООН 2013-2014 рр. щодо забезпечення безпеки журналістів та вирішення проблеми безкарності. Ця стратегія об'єднує багатосторонні зусилля по створенню вільного та безпечного середовища для журналістів як у мирних, такі в конфліктних ситуаціях, при цьому мається на увазі виховання поінформованих громадян, здатних підтримувати мир, демократію і розвиток у всьому світі.

Зауважимо, що міжнародно-правові документи є одними з ключових інструментів у розпорядженні міжнародної спільноти у справі боротьби за безпеку журналістів і проти безкарності. Вони міжнародно-визнані і юридично зобов'язуючі договори. Відповідні конвенції, декларації та резолюції включають Загальну декларацію прав людини; Женевські конвенції; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права; резолюцію 2005/81 Комісії ООН з прав людини і резолюцію 1738 (2006) Ради безпеки ООН.

Наприклад, у Загальній декларації ООН прав людини 1948 р. зазначається: «...свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів».

Статтею 19 цієї декларації гарантується не тільки право одержувати і поширювати інформацію, а й право «шукати» її, що є неодмінним засобом діяльності журналіста.

Статтею 10 Конвенції про захист праві основних свобод людини 1950 р. встановлюється, що кожна людина має право на свободу виявлення поглядів. Це право включає свободу одержувати і поширювати інформацію та ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів і т. д.

Практика застосування статті 10 Конвенції

Свобода вираження поглядів, гарантована пунктом 1 статті 10, становить одну з основних підвалин демократичного суспільства й одну з принципових умов його розвитку та умов самореалізації кожної особи. За умови додержання пункту 2 свобода вираження стосується не лише тієї «інформації» чи тих «ідей», які отримані належним чином або розглядаються як необразливі чи

незначні, а й тих, що викликають образу, обурення або неспокій. Такими є вимоги плюралізму, терпимості й широти поглядів, без яких «демократичне суспільство» неможливе.

Рішення у справі «Гендісайд проти Сполученого «Королівства» (Handyside v. the United Kingdom) від 7 грудня 1976 р., серія А, № 24, п. 49.

Під особливим захистом перебувають ЗМІ:

Ці принципи мають особливе значення, коли йдеться про пресу. Хоча преса не повинна переступати меж, встановлених, *inter alia*, для «захисту репутації інших осіб», на ній лежить обов'язок повідомляти інформацію та ідеї на політичні теми так само, як і в інших сферах, які становлять громадський інтерес. І не лише засоби масової інформації мають завдання повідомляти таку інформацію та ідеї, а й громадськість має право отримувати їх.

Рішення у справі «Санді Таймс» проти Сполученого Королівства» (The Sunday Times v. the United Kingdom) (№ 1), п. 65.

Це не тільки завдання преси — поширювати подібну інформацію та ідеї — суспільство також має право отримувати їх. Інакше чи здатна була б преса відігравати цю життєво важливу роль «вартового пса демократії».

Рішення у справі «Торгейр Торгейрсон проти Ісландії» (Thorgeir Thorgeirson v. Iceland) від 25 червня 1992 р., заява № 13778/88, п. 63.

Водночас, повідомляючи інформацію, на пресу покладається обов'язок цю інформацію не спотворювати і не викривляти.

Суд наголошує, що стаття 10 Конвенції не гарантує абсолютно необмеженої свободи вираження поглядів, навіть стосовно висвітлення пресою питань, що викликають законне занепокоєння в суспільстві. Відповідно до пункту 2 статті 10, здійснення цієї свободи породжує «обов'язки і відповідальність», які стосуються також і преси. [...] В силу того, що здійснення свободи вираження поглядів пов'язане з «обов'язками і відповідальністю», гарантії, надані журналістам статтею 10 щодо висвітлення питань, які викликають загальний інтерес, супроводжуються застереженням, що журналісти діятимуть добросовісно і передаватимуть точну та достовірну інформацію згідно з вимогами журналістської етики.

Рішення у справі «Селістьо проти Фінляндії» (Selistö v. Finland) від 16 листопада 2004 р., заява № 56767/00, п. 54.

Обмеження свободи вираження поглядів повинні зазнавати прискіпливого аналізу і мати переконливе обґрунтування.

Тлумачення ЄСПЛ поняття «погляди»:

• «внутрішня» думка особи, тобто ненав'язування державою індивідууму будь-якого способу мислення;

- інформація та ідеї, що становлять громадський інтерес (рішення у справі «Інформаціонферайн Лентіа» та інші проти Австрії» від 24 листопада 1993, Серія А, № 276, заяви №№ 13914/88, 15041/89, 15717/89, 15779/89 та 17207/90);

- участь у дискусії стосовно проблем, що становлять загальний інтерес (рішення у справі «Бладет Тромсе і Стенсаас проти Норвегії» від 20 травня 1999 р., заява № 21980/93), в т.ч. публікації про дії поліції, неупередженості судів, державну політику, зокрема, щодо охорони здоров'я чи житла, а також критичні висловлювання на адресу політиків (рішення у справах Лінгенса від 8 липня 1986 р., Серія А, №. 103; «"Українська Прес-Група" проти України» від 29 березня 2005 р., заява № 72713/01);

- мистецькі твори та вистави (рішення у справі «Інститут Отто Племінгера проти Австрії» від 20 вересня 1994 р., Серія А № 295-А, заява № 13470/87);

- інформація комерційного характеру (рішення у справі «Маркт Інтерн Верлаг GmbH та Клаус Беерманн проти Німеччини» від 20 листопада 1989 р., Серія А № 165, заява № 10572/83), в т.ч. рекламні оголошення (рішення у справі «Гроппера радіо АГ» та інші проти Швейцарії» від 28 березня 1990 р., Серія А, № 173, заява № 10890/84) та ін., в т.ч.

- шокуючі погляди та ідеї.

Засоби вираження поглядів:

- усні висловлювання (рішення у справі «Купріану проти Кіпру» [GC] від 15 грудня 2005 р.; заява № 73797/01);

- книжки (рішення у справі «Лендон, Очаковські-Лоран і Жюлі проти Франції» [GC] від 22 жовтня 2007 р., заяви №№ 21279/02 та 36448/02);

- статті в ЗМІ (рішення в справах «"Українська Прес-Група" проти України» від 29 березня 2005 р., заява № 72713/01; «Кумпене та Мазере проти Румунії» від 10 червня 2003 р., заява № 33348/96);

- оголошення, зображення (наприклад, фотографії), графіка; відео і кіно, телевізійні передачі (рішення у справах «Йерсілд проти Данії» від 23 вересня 1994 р., серія А, № 298);

- поведінка, що виражає ідеї (носіння одягу) та ін..

Суд нагадує, що відповідно до п. 2 статті 10 Конвенції сфера для обмеження політичних висловлювань чи дебатів щодо питань, які становлять загальний інтерес, є дуже малою.

Рішення у справі «Сюрек проти Туреччини» (Sürek v. Turkey) (№. 1) [GC], №. 26682/95, п. 61.

Журналістська свобода передбачає також використання висловлювань, деякою мірою перебільшених або, навіть, провокаційних.

Рішення у справі «Прагер та Обершлік проти Австрії» (Prager and Oberschlick v. Austria) (№. 1) від 26 квітня 1995 р., серія А, № 313, п. 38.

Витяги з найбільш резонансних рішень Європейського суду з прав людини щодо статті 10 Конвенції

Розрізнення фактів та оціночних суджень

На думку Суду, слід уважно розрізняти факти та оціночні судження. Наявність фактів можна довести, а правдивість оціночних суджень неможна. У зв'язку з цим Суд зауважує, що факти, на яких журналіст ґрунтував свої оціночні судження, були незаперечними, як і його добросовісність.

Що ж стосується оціночних суджень, цю вимогу неможливо виконати, і вона є порушенням самої свободи поглядів, яка є основою складовою права, гарантованого статтею 10 Конвенції.

Рішення у справі «Лінгенс проти Австрії» (Lingens v. Austria) від 8 липня 1986 р., Серія А, №. 103, п. 46.

ЄСПЛ визнав оціночними судженнями такі висловлювання:

- «опортунізм низького ґатунку», «аморальний» і «позбавлений гідності» на адресу Федерального канцлера (справа «Лінгенс проти Австрії»).

- «звірі в уніформі, які кубляться повсюдно, нишком чи відкрито, в джунглях нічного життя нашого міста»; «особи, інтелектуальний рівень яких зведено до рівня немовляти...» та «дозволяючи тварюкам і садистам діяти, керуючись своїми хворобливими проти Ісландії»)

- «приховані нацисти» (в оригіналі німецькою – Kellernazi) щодо політика (рішення у справі «Шарзах та «Ньюс Ферлагсгешельшафт» проти Австрії»).

- оцінка одним журналістом методів свого колеги як «типово мафіозних» (рішення у справі «Урбіно Родрігеш проти Португалії» від 29 листопада 2005 р.).

- людина, яка не має «ані сорому, ні совісті» щодо губернатора (рішення у справі «Грінберг проти Росії» від 21 липня 2005 р., заява № 23472/03), так само як й інше висловлювання на адресу губернатора – «ненормальний» (рішення у справі «Чемодуров проти Росії» від 31 липня 2007 р., заява № 72683/01).

- порівняння в ілюстрованому виданні політичного діяча та його подруги з парочкою «Бонні та Клайд» (рішення у справі «Видавниче об'єднання «Віртшафтстрелл Цайтшріфтен GmbH» проти Австрії» (№ 3) від 13 грудня 2005 р., заяви № 66298/01 та 15653/02).

- вислови “страшилка”, “громкоговоритель Администрации Президента, исполняющий роль Жириновского в Украине” та інші (рішення у справі «"Українська Прес-Група" проти України» від 29 березня 2005 р., заява № 72713/01).

Межі допустимої критики

Межі допустимої критики є ширшими щодо одних категорій осіб та звужуються пропорційно до зменшення публічності особи. Суд вважає непереконливим аргумент Уряду стосовно того, що розголошена заявниками інформація не становила загального інтересу. Ця публікація з'явилася під час соціального конфлікту в одній з основних французьких автомобільних фірм, який широко висвітлювався у пресі; працівники вимагали підвищення зарплати, а дирекція відмовляла їм у цьому. У статті йшлося про те, що керівник фірми значно підвищив свою зарплату саме тоді, коли відмовився задовольнити вимоги своїх працівників. Вдавшись до такого порівняння у такому контексті, ця публікація зробила свій внесок у відкриту дискусію з питання, яке становило інтерес для громадськості; її метою було не намагання зашкодити репутації п. Кальве, а прагнення на ширшому тлі обговорити

актуальне питання, яке цікавило громадськість. На думку Касаційного суду, комерційні питання, коли йдеться про таку публічну особу, як керівник великого підприємства, не належать до сфери приватного життя. Уряд це не заперечив.

Рішення у справі «Фрессоз і Руар проти Франції» (Fressozet Roir c. France) від 21 січня 1999 р., Заява № 29183/95, п. 50.

Т.36. «охолоджувальний ефект» (chilling effect)

Суд вважає, що звинувачення заявника та покарання у вигляді двох років позбавлення волі з позбавленням права займати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій у засобах масової інформації, строком на 2 роки, призначене за наслідком судового розгляду, що тривав декілька років, могли мати «охолоджувальний ефект» для свободи вираження поглядів заявника. Не можна сказати, щоб цей ефект був суттєво пом'якшений рішенням апеляційного суду, враховуючи те, що суд підтримав обвинувачення по суті, та тим, що заявник не був покараний, принаймні частково, через процедурні причини та частково через декриміналізацію правопорушень за новим Кримінальним кодексом.

Рішення у справі «Ляшко проти України» (Lyashko v. Ukraine) від 10 серпня 2006 р., заява № 21040/02, п. 57.

Рекомендовані рішення ЄСПЛ:

«Газета «Україна-Центр» проти України» від 15 липня 2010 року, заява № 15 липня 2010 року – ЄСПЛ визнав порушення пункту 1 статті 6 та статті 10 Конвенції, оскільки ЄСПЛ не побачив «жодних доказів того, що національні суди в своїх рішеннях забезпечили баланс між потребою захищати репутацію пана Я. та правом підприємства – заявника розголошувати інформацію, яка становить суспільний інтерес у контексті виборчих дебатів. Суди не надали

достатніх підстав для того, аби прирівняти пана М., який висловив дискредитуючі твердження, та підприємство-заявника, яке його опублікувало, а також для неврахування того факту, що оскаржувана інформація була широко розповсюджена до її публікації підприємством-заявником. Суди також не розглядали пропорційність втручання та той факт, що підприємство - заявник надало позивачу можливість відповісти на оскаржувану публікацію».

«Мирський проти України» від 20 травня 2010 року, заява №7877/03 – ЄСПЛ визнав порушення статті 10 Конвенції, оскільки національні суди не навели відповідних і достатніх підстав для свого висновку про те, що висловлювання, яке було приписано заявникові, мало наклепницький характер для позивачів.

Зразок запиту на публічну інформацію

(найменування розпорядника інформації)

(адреса місцезнаходження розпорядника інформації)

_____ *(телефон, інші засоби зв'язку)*

(ПІБ/найменування запитувача інформації)

(адреса запитувача інформації)

(телефон, інші засоби зв'язку)

З А П И Т

на отримання публічної інформації

Відповідно до статті 34 Конституції України кожному гарантовано право на отримання, зберігання та поширення інформації. Гарантія права на інформацію забезпечується обов'язком органів державної влади та органів місцевого самоврядування, як розпорядників інформації, оприлюднювати інформацію, яка була отримана або створена в процесі їхньої діяльності згідно зі статтями 3, 4, 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» доступ до інформації забезпечується шляхом надання інформації за запитом на інформацію, при цьому згідно зі статтею 19 цього самого закону запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.

Зважаючи на вищенаведене, відповідно до статей 5, 6, 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», статей 5, 6 Закону України «Про інформацію», **прошу надати інформацію:**

1) _____

_____.

2) _____

_____.

(поставити питання щодо інформації або документів, які стосуються повноважень розпорядника інформації, до якого ви звертаєтесь)

Відповідно до статті 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації», просимо надати відповідь протягом 5 робочих днів з дня отримання запиту. Відповідь просимо надіслати на адресу: _____ *(вказати поштову адресу або електронну адресу)* або повідомити за телефоном _____, де та коли журналіст зможе ознайомитись та/або зробити відповідні копії документів.

У випадку, якщо запитувана інформація буде перевищувати 10 сторінок, гарантуємо відшкодування фактичних витрат на копіювання та друк згідно зі статтею 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації». *(дане речення треба включати, якщо ви хочете отримати копії документів та готові заплатити за це).*

Звертаємо Вашу увагу, що у випадку ненадання відповіді на запит або надання неповної інформації, ми будемо змушені звертатись за захистом свого права на інформацію до суду або вимагати притягнення Вас до адміністративної відповідальності за статтею 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

« _____ » _____ р.

(підпис)

(ПІБ запитувача)

Шаблон скарги щодо порушення права на доступ до публічної інформації

Уповноваженому Верховної Ради
України з прав людини

Секретаріат Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008

_____ ПІБ скажника

_____,
поштова адреса:

тел.:

***про усунення порушень права на доступ до
публічної інформації та притягнення
правопорушника до адміністративної
відповідальності за статтею 212-3
КУпАП***

Шановний (-а) _____!

Звертаюсь до Вас у зв'язку з порушенням мого права на доступ до публічної інформації. До суду з цього питання я ще не звертався (-лась).

«___» _____ 201__ року, я, _____ ПІБ скажника
_____, з метою підготовки публікації звернувся (-лась) до _____
зазначити розпорядника інформації _____ із
запитом, в якому просив (-ла) надати мені таку інформацію/документи:

- 1) _____;
- 2) _____.

«___» _____ 201__ року на вищевказаний запит було надано
відповідь, в якій зазначено про неможливість надання мені запитуваних
інформації/документів (або: мої вимоги задоволено частково) (копія
додається).

Зокрема, мені відмовили у наданні документів/відомостей про

_____.	Неможливість	надання	запитуваних
інформації/документів	обґрунтовується	тим,	що
_____.			

Відмова у наданні запитуваних інформації /документів є **незаконною** і має ознаки адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 212-3 КУпАП, що потребує реагування з боку Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Як видно із вищезгаданої відповіді на запит, інформація про _____, віднесена до інформації з обмеженим доступом (або зазначити іншу причину відмови).

_____Надати обґрунтування незаконності відмови у наданні інформації/документів

_____. Наприклад:

Надаючи можливість обмеження доступу до конфіденційної інформації про особу (див. частину 1 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), стаття 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» встановлює **виключення із цього правила**. Зокрема, частина 6 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», яка є спеціальною правовою нормою по відношенню до загального правила, передбачає:

«Не належать до інформації з обмеженим доступом відомості, зазначені у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, оформленої за формою і в порядку, що встановлені [Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції"](#), крім відомостей, зазначених в [абзаці другого частини другої статті 12](#) цього Закону».

Абзац 2 частини 2 статті 12 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» не дозволяє оприлюднювати лише відомості про реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта громадянина України, а також відомості щодо місця проживання та реєстрації декларанта і щодо місцезнаходження об'єктів, які наводяться в Декларації. Вся інша інформація, зазначена у Деклараціях, в тому числі і відомості про майно, доходи і витрати членів сім'ї декларанта, є **відкритою** і підлягає опублікуванню та наданню на запити.

Таким чином, посадові особи _____ *вказати розпорядника публічної інформації* _____, які готували відповідь на мій запит від «_____» _____ 201_____ року, порушили моє право на інформацію, яка є відкритою, що прямо заборонено законом. Відповідно, на нашу думку, в їх діях є ознаки правопорушення, передбаченого статтею 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Згідно з п. 8-1 частини 1 статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) у справах про правопорушення, передбачені статтею 212-3 КУпАП (крім порушень права на інформацію відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»), протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені особи секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Крім того, пункти 11, 12, 14 частини 1 статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» передбачають, що Уповноважений Верховної Ради України за прав людини має право, зокрема, направляти у відповідні органи акти реагування Уповноваженого у разі виявлення порушень прав і свобод людини і громадянина для вжиття цими органами заходів; перевіряти стан додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами, в тому числі тими, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, здійснюють виконання судових рішень, вносити в установленому порядку пропозиції щодо поліпшення діяльності таких органів у цій сфері; здійснювати інші повноваження, визначені законом.

На підставі вищевикладеного та керуючись частиною 6 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» *(або вказати інші правові норми, які гарантують право на доступ до публічної інформації, а також за необхідності - вказати на частину 2 статті 12, статтею 16 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції»)*, статтями 212-3, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення, 2, 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», -

ПРОШУ:

1. Провести перевірку на предмет вчинення адміністративних правопорушень посадовими особами _____ *зазначити розпорядника публічної інформації* _____ у зв'язку з відмовою у наданні публічної інформації/документів про _____.
2. Притягти до адміністративної відповідальності осіб, які протиправно обмежили доступ до публічної інформації/документів про _____

_____ за
статтею 212-3 КУпАП.
3. Направити до _____ *зазначити розпорядника публічної інформації* _____ акти реагування на вищезазначені порушення мого права на доступ до публічної інформації з метою їх усунення та надання запитуваних мною відомостей/документів.

Додаток:

1. Копія інформаційного запиту від «_____» _____ 201__ року;
2. Копія посвідчення журналіста.
3. Копія відповіді на запит на інформацію.

«_____» _____ 201__ року _____ / __ ПІБ ____ /

Пшеницька Ганна Василівна

адвокат, правозахисник, громадський діяч,
керівник проектів “Відкриті та чесні вибори”,
“Свідомий виборець - свідомий вибір”,
“Відкрите місто - Ужгород”.

Учасник Legal Research Project “ELSA for children”.

2012 рік - закінчила Ужгородський національний
університет.

2012-2013 роки - Президент Закарпатського обласного
осередку Європейської Асоціації Студентів Права
України.

Тренер з медіа права.

Нечаск Валерій Валерійович

адвокат, правозахисник, керівник громадської
організації “ELSA Ужгород”. Засновник серії
телепередач “Сам собі Адвокат”,

учасник всеукраїнських судових дебатів,
конференцій, круглих столів, семінарів.

Організатор міжнародної конференції
“Біженець - теж людина”. Тренер та експерт
з приводу виборчого законодавства,
медіа права та діяльності громадських
організацій.

Бачинська Анастасія Володимирівна

адвокат, медіа-юрист, громадський діяч,
випладач Центру підвищення кваліфікації державних
службовців Закарпатської обласної державної
адміністрації.

1998 - 2004 роки - Віце-президент Об'єднаної
Асоціації студентів - юристів Закарпаття.

Засновник та голова правління Молодіжного
ініціативного центру “За професійну діяльність”,

З 2003 року - член Асоціації медіа-юристів України.

Співавтор навчального посібника “Муніципальне
право України”.

Керівник проектів “Програма правового захисту та
правової консультації громадян”, “Безкоштовна

юридична допомога та правова просвіта населення”.

Тренер з виборчого права та медіа права.